JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

KOULUTUKSEN
TUTKIMUSLAITOS

12.11.2025

ASIANTUNTIJALAUSUNTO Valtioneuvoston Tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa (VNS 7/2025 vp)

Kiitän mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto Valtioneuvoston Tulevaisuusselonteon ensimmäisestä osasta (Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045 VNS 7/2025 vp). Keskityn lausunnossani erityisesti koulutukseen ja väestönkehitykseen liittyviin kysymyksiin. Lausuntoni perustuu erityisesti EDUCA Lippulaivan piirissä tehtyyn tutkimukseen perusopetuksen tulevaisuudesta (Kalalahti ym. 2025; Hongisto ym. 2025; Häkkinen ym. 2024;)

Tulevaisuusselonteon erilaiset skenaariot antavat hyvän lähtökohdan arvioida myös koulutuksen näkökulmia tulevaisuudessa. Väestönkehitys liittyy selonteossa erityisesti yhteiskunnallisiin muutostekijöihin, mutta se kytkeytyy myös taloudellisiin ja lainsäädännöllisiin tekijöihin (alueellinen tasa-arvo ja yhdenvertaisten (koulutus-)mahdollisuuksien tarjoaminen koko väestölle). Väestönkehitys on merkittävä tekijä, mutta **koulutusta pitää kuitenkin tarkastella ensisijaisesti omasta näkökulmastaan ja omilla ehdoillaan:** 1) koulutuksen tarjoamat tiedot, taidot, arvot ja osaaminen, 2) valikointi jatkokoulutukseen, työmarkkinoille jne, ja 3) yhteisön jäseneksi kehittyminen ja yhteiskunnallinen osallisuus

Keskeisissä luottamuksen aiheissa suomalaisen koulutuksen saavutettavuutta arvostettiin, ja tasa-arvoinen koulutusjärjestelmä nähdään yhtenä yhteiskunnallisen resilienssin tekijänä. Yksi keskeinen väestönkehityksen koulutuksellinen riski on koulutusmahdollisuuksien nykyisen alueellisen kattavuuden heikkeneminen, mikä aiheuttaa väestöllistä eriarvoistumista ja myös väestön koulutustason

epätasaistumista. Jotta koulutuksen roolia voidaan ylläpitää ja vahvistaa eri skenaarioissa, väestökehityksen koulutuksellisesta näkökulmasta

- on kehitettävä sekä paikkaan sidottuja että paikkaan sitomattomia etäopetusjärjestelyjä, jotka huomioivat etä- ja lähiopetuksessa olevat oppilaat samanaikaisesti, joihin opetushenkilöstöllä on pedagoginen koulutus, ja jotka mahdollistavat yhteisöllisyyden ja osallisuuden.
- on vahvistettava opettajien digipedagogisia taitoja – etäopetus ei tarkoita yksin opiskelua, eikä se ole ainoastaan teknologiakysymys
- on luotava monikelpoisia opettajaväyliä, joissa opettajien toimenkuvaan voidaan yhdistää eri koulutusasteiden opetusta ja myös johtamistehtäviä
- on systemaattisesti tuettava kuntayhteistyölle ja muuta koulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä, jotta eri tilanteissa olevat opetuksen järjestäjät voivat hakeutua mielekkääseen yhteistyöhön muiden opetuksen järjestäjien kanssa
- on luotava matalan kynnyksen tukea jo olemassa olevan yhteistyön kehittämiseen - onnistunut yhteistyö perustuu aiempiin kokemuksiin
- on kehitettävä maahanmuuttoon liittyviä tukitoimia koko maassa ja kaikilla koulutustasoilla, ja siirtymiä opiskelu- ja työmarkkinoille on sujuvoitettava. Nämä liittyvät erilaisiin osallisuutta lujittaviin (työmarkkinat, kansalaisyhteiskunta) toimiin, ei pelkästään (sinänsä tärkeään) suomen tai ruotsin kielen taitoon
- on tehtävä päätöksiä alueellisen koulutusjärjestelmän tulevaisuudesta: millaisin resurssein ylläpidetään julkista koulutusta ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia
- on kaikin keinoin vastustettava koulutuksellista eriarvoistumiskehitystä – eriarvoistuminen vaarantaa viime kädessä yhteiskuntarauhan

Jyväskylässä 11.11.2025

Taina Saarinen, johtaja, tutkimusprofessori Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto

Lähteet.

Hongisto, P. Kalalahti, M. Varjo, J. (2025). Etäopetus perusopetuksen järjestämisessä. Kunnallisalan kehittämissäätiö.

Häkkinen, P., Ilen, E., Näykki, P., Lehtinen, A., Lieska, A., Lerkkanen, M-K (2025). Digitalisaation vaikutukset oppimiseen, osaamiseen ja hyvinvointiin. Tutkimuskatsaus suomalaiseen varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen sekä vapaaseen sivistystyöhön. Opetushallitus.

Kalalahti, M., Minkkinen, L., Saarinen, T., Tyni, K., Vaara, E., Ala-Vähälä, T., Häkkinen, P., Jänkälä, J-P., Pitkänen, H., Pöysä-Tarhonen, J., Tarnanen, M. (2025). **Perusopetuksen tilannekuva erilaistuvissa kunnissa : Manner-Suomen kuntien tarkastelu.** *Jyväskylän yliopisto.*

Kilpi, N., Ouakrim-Soivio, N., Minkkinen, L. & Söyrinki, S. (2025). **Oppimistuloskehitys ja koulutuspoliittiset toimet Pohjoismaissa ja Virossa 2010-luvulta 2020-luvun alkuun.** *Koulutuksen tutkimuslaitos, Raportteja ja työpapereita*. 13. Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos.